

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ

ΕΤΟΣ ΚΕ'.

ΑΡΙΘ. — 4

ΑΔΗΘΕΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΝ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ 28 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1905

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΚΑΤΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗ

Καθ' ὅλον τὸ ὄθωμαν. κράτος μετζίτια ἀργ. 5
διὰ τὸν κατώτερον κλήρον καὶ τοὺς δημοδιδασκ. 3
ἐν τῷ ἐξωτερικῷ φράγκα χρυσᾷ 25

ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

+ Ὁ Γάνου καὶ Χώρας ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ (πρόεδρ.)
+ Ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ (ταμίας)
+ Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

Ἐπίτιμος διευθυντὴς καὶ συντάκτης ὁ Μ. χαρτοφύλαξ καὶ χρονογράφος τῆς τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κρίσις κρίσεων — Ἐκκλησιαστικά Χρόνικα — Ἀμυθαί μου-
σικῶν — Αἱ πρὸς Ἀπολλινάριον τὸν Λαοδικεῖας σχέσεις τοῦ Μ.
Βασιλείου — Εἰδήσεις στατιστικαὶ περὶ τῶν ἐν τοῖς Πατριαρ-
χείαις σωμάτων, ἐπιτροπῶν καὶ γραφείων — Δικαστ. ἀγγελίαι.

ΚΡΙΣΙΣ ΚΡΙΣΕΩΝ

Διδάγματα ἐκ τῶν γεγονότων ἐπιγράφει δια-
τριβὴν τινα ὁ ἐλλόγιμος καθηγητὴς τῆς γενικῆς ἱ-
στορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν Ἀθηνῶν κ. Παῦ-
λος Καρολίδης, κρίνων ἐν τῷ «Κράτει» τῆς 13
ἰανουαρίου τὴν «λύσιν τῆς πατριαρχικῆς κρίσεως»,
διότι καὶ τοιοῦτον τίτλον ὡς πρῶτον τῆς διατρι-
βῆς αὐτοῦ προέταξεν. Ὁμολογοῦμεν ὅτι παρ' ἄν-
δρος, τὴν ἱστορίαν διδάσκοντος καὶ ἐκ τῆς ἀνθρω-
πίνης μαθήσεως ταύτης τὴν τῶν γεγηρακότων ἐ-
αυτῷ περιποιησαμένου σύνεσιν, ἀπεξεδεχόμεθα προ-
χὸν καὶ γνώσεως καὶ κρίσεως καὶ γραφίδος σπουδαι-
ότατον, θεμελιούμενον ὅλον οὖν ἐπὶ πραγμάτων
καὶ γεγονότων, ἐπὶ γνώσεως ἀκριβοῦς τοῦ θέματος,
ὅπερ ἀνέλαβε νὰ κρίνῃ. Διότι τῆς ἀκριβοῦς ἀντιλή-
ψεως καὶ γνώσεως τῆς ἐξεταζομένης ὑποθέσεως,
τῶν πρὸ αὐτῆς καὶ τῶν μετ' αὐτὴν γεγονότων, τῆς

γνώσεως τῶν δικαίων, ἃ κέκτηται ἕκαστος τῶν ἐν
τῇ διοικήσει τῶν κοινῶν διακρινομένων, τὰ συμπε-
ράσματα εἶναι νὰ ὡσι γενναῖα καὶ ἀδιαφιλονεικῆτου
κύρους, λέγοντα τὸ ναι καὶ τὸ οὐ οὐ.

Ἐν τῇ ἐξετάσει καὶ κρίσει διαστάσεώς τινος,
ἥτις διὰ τὴν ἀτέλειαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως δυ-
νατὸν νὰ γεννηθῇ ἐν κοινότησι καὶ ἔθνεσι, καὶ ἐν
μέσῳ ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων, ὁ τὴν ἐπίκρισιν
ἀναλαμβάνων ἔχει βεβαίως ἐνώπιον αὐτοῦ δύο συ-
στήματα ἢ ομάδας ἢ μερίδας, ὡς κοινῇ λέγεται·
θέλων δὲ ν' ἀποφανθῇ τίς ἔχει τὸ δίκαιον ὑπὲρ αὐτοῦ,
τίς ἐνήργησε φρονίμως καὶ δικαίως, τίς ἀπρόνως
καὶ πρὸς ζημίαν τῶν κοινῶν, φρονεῖμεν ὅτι εἰς ἓνα
τῶν δύο θέλει ἀναγκασθῇ ν' ἀποδῷ τὴν εὐθύνην,
ὡς ὁ δικάζων δύο διαφερομένους οὐδέποτε δύναται
ν' ἀπονεύμῃ πλήρως τὸ δίκαιον καὶ εἰς τὸν μὲν καὶ
εἰς τὸν δέ. Ὁ δὲ καθηγητὴς τῆς γενικῆς ἱστορίας, ἐν
τῇ κρίσει τῆς κρίσεως, τῆς πρὸ τετραμηνίας ἐκρα-
γείσης ἐν ἡμῖν, ἀγνοοῦμεν ἂν δύνηται νὰ εἴπῃ ὅτι
εὖρε τὸν ἀδικοῦντα, ὅτι ἐλέγχει τούτου τὴν πορείαν
καὶ τὰς πράξεις, ὅτι σταθμίζει τούτου τὴν ἐνοχλήν,
ὅτι καταδικάζει τούτον. Ἡ ἀνάγνωσις τῆς διατρι-

βῆς ἀποδεικνύει ὅτι ὁ κριτὴς εὕρισκει πάντας φιλογενεῖς, πάντας «εἰλικρινῶς καὶ ἐν πεποιθήσει κρίναντας καὶ βουλευσαμένους», πάντας πταίσαντας, πάντας, παραξίας τε καὶ μὴ τοιοῦτους, κληρικούς καὶ λαϊκοὺς, τῷ τε ζητοῦντας τὰς συγχύσεις καὶ τοὺς ἀποτροπιάζομένους αὐτὰς, πάντας «συντελέσαντας ὁμοῦ ἵνα ἡ Ἐκκλησία περιέλθῃ ἐν μέσῳ τῶν δυσμενῶν περιστάσεων εἰς ἐσωτερικὴν ἀνωμαλίαν». Ἀλλὰ ἐν πάσῃ ἐριδι καὶ διχοστασίᾳ καὶ παρχῇ ὑπάρχει βεβαίως ὁ χειρῶν ἀδίκων ἀρχόμενος καὶ τὸν τοιοῦτον ὁ τῆς διατριβῆς ἀναγνώστης ζητεῖ ματαίως ἐν αὐτῇ. Ὑπῆρξεν ἴσως δικαστὴς ἀπονείμας τὸ δίκαιον εἰς τε τὸν ἐνάγοντα καὶ τὸν ἐναγόμενον καὶ εἰς τὸν ἀπορίαν ἐπὶ τούτῳ ἐκφράσαντα ὑπηρετήν αὐτοῦ. Ἀλλὰ κριτὴν δικαιούντα καὶ τὸν μὲν καὶ τὸν δέ, καὶ καταδικάζοντα καὶ τοῦτον καὶ ἐκεῖνον, βλέπομεν νῦν ἐν ταῖς στήλαις τοῦ «Κράτους» ἐμφανιζόμενον παρ' ἡμῖν.—Καὶ συμπεραίνομεν ὅτι ὁ κριτὴς ἀποφαίνεται τοιοῦτοτρόπως ἵνα μὴ λυπήσῃ ἀμφοτέρους, ἴσως δὲ καὶ ὡς ἀγνοῶν τὴν ἱστορίαν τῆς οἰκτρᾶς ὑποθέσεως ἢ καθὼ παραφερόμενος ἐκ κρίσεων ἀνθρώπου, ὃν ὁρθῶς μὲν ὠνόμασε παλαίμαχον ἐργάτην τῆς δημοσιογραφίας, ἀλλ' οὐκ ὁρθῶς ἐκήρυξεν «ἐμπειρότατον γνώστην τῶν ἐθνικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν πραγμάτων», ἀφοῦ γνωστὸς ἡμῖν πᾶσιν ἐστὶν ὁ παλαίμαχος οὗτος ὡς ἐμπαθὴς πολέμιος τοῦ κανονικοῦ καὶ νομίμου προέδρου τῶν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῆς ἱεραρχῶν, οὐδεμιᾶ τῶν πράξεων αὐτοῦ ἀρεσκόμενος.

Καὶ ἐντεῦθεν ἀδυνατοῦμεν νὰ συγχαρῶμεν τῷ καθηγητῇ τῆς γενικῆς ἱστορίας, ὅστις ἐστηρίχθη ἐπὶ πηγῆς τοσοῦτον ἐμπαθοῦς, προκειμένου περὶ τοῦ προπερυσينوῦ περὶ μακεδονικῶν τινῶν ἐπαρχιῶν Ὑπομνήματος, οὗ οἱ κριταὶ καὶ μακρὰν τῶν πραγμάτων ὄντες καὶ εἰς ἐκθέσεις οὐκ ἀληθεῖς ἐρειδόμενοι καὶ προὶν μονομεροῦς σκέψεως τὸ ἐγγράφον νομίζοντες ἐθεμελίωσαν ἐπὶ μείζονος καὶ ἐλάσσονος ὅρου κακῆς ἀντιλήψεως καὶ προσωπικῶν συμπαθειῶν βίαια συμπεράσματα καὶ φιλιππικούς ἐξύφαναν κατὰ τοῦ παναγιωτάτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἐν στήλαις ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων, ἀρνούμενοι τὴν οἰκουμενικὴν περιωπὴν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, ἀμφισβητοῦντες τὸ καθολικὸν καὶ ἀπο-

στολικὸν αὐτῆς γνώρισμα, εἰς ὃ ὁμολογοῦμεν ἐκ παίδων ὅτι πιστεύομεν.

Ἀλλὰ καὶ ὅλως ἀδυνατοῦμεν νὰ συζητήσωμεν μετὰ τοῦ λογίμου καθηγητοῦ ἐπὶ τῶν περὶ τῆς πατριαρχικῆς κρίσεως κρίσεων αὐτοῦ, ἐὰν αὐτὸς οὗτος κηρύττῃ ὅτι «σμικροὶ οἱ λόγοι καὶ ποταπά τὰ ἐλατήρια, ἐξ ὧν προήλθεν αὕτη», ἀποφάνηται δ' ὅτι δύο τῶν ὀκτῶ τεως συνοδικῶν εἰσὶν «ἄνδρες ἡθικῆς μορφώσεως καὶ ἠθικῆς περιωπῆς» οἷας καὶ οἱ τούτοις ἀκολουθήσαντες, περὶ ὧν ὁμως «καὶ περὶ ἐκάστου τούτων κατ' ἰδίαν δύναται νὰ εἴπῃ τις ὅτι τοιοῦτος ἀληθῶς ἔπρεπε κατὰ τοὺς νῦν χρόνους ἀρχιερεὺς τῇ Ἐκκλησίᾳ». Ἀλλὰ τοιοῦτος ἀρχιερεὺς, ἀγόμενος ἐκ ποταπῶν ἐλατηρίων εἰς ἀγῶνα, γεννήσαντα ἀνωμαλίαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀρχιερεὺς ἀγόμενος ἐξ ὑπερβολικοῦ καὶ παρακαίρου ζήλου, κατὰ τὸν κ. Π. Καρολίδην, εἰς ἀνταρσίαν κατὰ τῆς κανονικῆς αὐτοῦ καὶ νομίμου ἀρχῆς, τοιοῦτος ἀρχιερεὺς οὐδαμῶς οὐδέποτε ἔπρεπε οὐδὲ κατὰ τοὺς νῦν χρόνους, οὐδὲ κατὰ τοὺς παρελθόντας. Ὁ ἀγόμενος ἐκ ποταπῶν ἐλατηρίων εἰς οἰαδήποτε πράξιν, ὁ παραπτώων ἐνεκα τούτων τὴν Ἐκκλησίαν, ὁ γινόμενος σκάνδαλον ἰουδαίοις, Ἕλλησι δὲ μωρία, ἡμιστὰ ἄξιον ἐαυτὸν ἀποφαίνει μνείας σπουδαίας, εἵπομεν δ' ἄρτι ὅτι καὶ ὁ κηρύττων αὐτὸν τοιοῦτον καὶ ἐπὶ βάσει τοιαύτης προβαίνων εἰς σχηματισμὸν εἶδους τινὸς κερατίτου συλλογισμοῦ καθιστᾷ ἀδύνατον οἰαδήποτε συζήτησιν. Παρατηρήσεις τινὲς ἐπιτρέπονται μόνον ἐν εἴδει ἀπειριῶν, ἃς ἐνδέχεται νὰ ἔχῃ καὶ τις ἕτερος, ἐπὶ ἰδεῶν καὶ θεωριῶν, ἃς ἴσως ἔχουσι καὶ τινες τῶν μακρὰν διαμενόντων ὁμογενῶν.

Ὁ καθηγητὴς τῆς γενικῆς ἱστορίας, εὐτυχῶς, ἐν ἀρχῇ τῆς διατριβῆς αὐτοῦ κηρύττει τὴν πλειονοψηφίαν τῆς μέχρι τῆς 5 ὀκτωβρ. Συνόδου **παρανομοῦσαν**, κατακρίνει δὲ τὸ Ἐθν. Συμβούλιον ὡς συντασσόμενον ἐνὶ τῶν διαμαχομένων, ἀντὶ νὰ μεσιτεύσῃ ὑπὲρ διαλλαγῆς, καὶ προτείνει, ἀκρίτως ἴσως, ἕτερον μέτρον, ἐπιζήμιον τοῖς συμμέρουσι τοῦ γένους· ὅτι, ὅτλον οὖν, τῆς Συνόδου παρανομούσης, ὁ πατριάρχης ἔπρεπε νὰ διχαρτυρηθῇ κατ' αὐτῆς, καὶ νὰ εἴπῃ «ἀπλῶς ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ συνεργᾷ τῷ λοιπῷ μετὰ παρανομούσης Συνόδου», προσδοκῶν βεβαίως, τίς οἶδε πόσον χρόνον τὰς εἰς

τὴν διαμαρτύρησιν ἀπαντήρεις. — Ἐπεθυμοῦμεν ν' ἀναπτυχθῇ ἡ θεωρία αὕτη, ὅπως μάθωμεν πῶς ἐννοεῖ τὴν διαμαρτύρησιν ὁ κ. Καρολίδης καὶ πρὸς τίνα; — Πρὸς τὸ ἔθνος; Ἀλλὰ τότε, πρὸς τί τὸ Συμβούλιον τὸ Ἐθνικόν; — Πρὸς τὴν ἱεραρχίαν; Κατὰ τίνα νόμον; Καὶ τίς ὑπόθεσις σπουδαία καὶ κρίσιμος ἐπέβαλλε τὴν τοιαύτην ἐκκλησίαν; — Πρὸς τὰς αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας; Μήπως προέκειτό τις ἐπεροδιδασκαλία; Ἀλλὰ καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἔδει ἐν ἡμῖν νὰ συζητηθῇ αὕτη, καὶ κατόπι νὰ ἀπευθυνθῇ τις εἰς ἀρχιερεῖς ἔξω τῆς Συνόδου καὶ ἔξω τοῦ κλίματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Καὶ ἐπὶ τῇ ὑπόθεσι δ' ὅτι ὑπῆρχον οἱ περὶ τὸν πατριάρχην ἀποραινόμενοι ὑπὲρ τοιαύτης διαμαρτυρίας, ἀρά γε ἐλπίζει ὁ διατριβογράφος τοῦ «Κράτους» ὅτι ἤθελεν ἔχει τις ἄμεσον ἢ ἀμέσους τὰς ἀπαντήσεις; Εἰ δὲ παρήρχετο χρόνος πολὺς ἀπὸ τῆς ἀπολύτως τῆς διαμαρτυρίας ταύτης τοῦ κ. Π. Καρολίδου, τῆς οὐδαμῶς δικαιολογουμένης, ἀχρι λήψεως τῶν ἀπαντήσεων, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χρόνου τοῦτου, οὐ τὴν ἐπὶ μακρὸν παύσασιν ἤθελε ρυθμίσει ἢ πρὸς ἡμᾶς εὐμενῆς ἢ δυσμενῆς διάθεσις τοῦ μέλτος ἀπαντῆσαι, σύνολος ἡ διοικητικὴ μηχανὴ τῶν Πατριαρχείων ἔδει νὰ παύσῃται λειτουργοῦσα, νὰ ἐπέλθῃ παράλυσις ἐν τῷ διοικητικῷ θεσμῷ, ὁ δὲ πατριάρχης νὰ ἦ καὶ νὰ μὴ ἦ πατριάρχης, ὑπέχων ἅμα μεγάλην εὐθύνην ἐπὶ τῇ ἀποσυνθέσει καὶ ἀποσυνθέσει προσελθούτῃ ἐκ κληρικῆς ἀνταρσίας, ἥς αὐτὸς ὁ κριτὴς ἐκήρυξε «ποταπά» τὰ ἐλαττήρια. Καὶ ἐν τούτοις ὁ πολυμαθὴς καθηγητὴς τῆς ἱστορίας, ὁ γινώσκων ὅτι οἱ μύσται τῆς ἐπιστήμης ταύτης τοὺς λαοὺς ἀξίους παρασκευάζουσι πρὸς εὐδοκίαν, κατὰ τὸν Σικελιώτην αὐτῶν διδάσκαλον ἀκουσίως ἐπιδιοκίμαζει, φρονῶν καὶ γράφων οὕτω τὴν παραλυσίαν καὶ τὴν ἀποσύνθεσιν τοῦ τε κέντρου καὶ τοῦ ἔθνους. Οὐδ' ἄγνοεῖ ὅτι τὴν ἀποσύνθεσιν ταύτην ἐπιδιώκουσιν οἱ κεκηρυγμένοι μακρόθεν πολέμιοι τῆς ἐθνικότητος ἡμῶν οἵτινες, ἀνεξιχνίαστοις Κυρίου κρίμασιν, ἐκήρυξαν πόλεμον κατὰ τοῦ παναγιωτάτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, κατὰ τὴν παρελθούσαν πατριαρχικὴν κρίσιν, συνεργασίαν δὲ ἢ συνεννόησιν μετὰ τῶν πολεμίων τῷ πατριάρχῃ διακειμένων μητροπολιτῶν, ὧν τὰ μὲν ἐλαττήρια τῆς ἀνταρσίας ἐχαράκτηρισε ποταπά, τὰς δὲ

πράξεις ἐπανειλημμένως ἀποκαλεῖ παρανόμους ὁ καθηγητὴς συντάκτης τοῦ «Κράτους».

Ἔδει δὲ νὰ μελετήσῃ καλῶς ὁ καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ταύτην ἀνταρσίαν, νὰ μελετήσῃ κάλλιστα τὸ σύνολον διοικητικὸν σύστημα τῆς κατ' Ἀνατολὴν Ἐκκλησίας ἰδίᾳ ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῶν κραταιῶν σουλτάνων, ὅπως πληρὲς τι γράψῃ· ἵνα μὴ καλύβῃ ἐγείρη ἀμμοθήμελλον, παρασυρομένην ἐκ τῆς ὁρμῆς καὶ τοῦ ἀκινδυνότερου ρύακος. Ζητεῖ νὰ μεταδημιουργήσῃ τὸ ἔθν. Συμβούλιον εἰς σῶμα συμβουλευτῶν καὶ μεσιτῶν καὶ διαλλακτῶν, ἁλλοιῶν οὕτω τὸν μέγαν αὐτοῦ χαρακτήρα, ὃν αὐτὸς πρὸς τῷ τέλει τῆς διατριβῆς αὐτοῦ γινόμενος ἀνομολογεῖ: ὅτι ὁ Κανονισμὸς (οἱ Κανονισμοὶ δηλ.) «οὕτω διέταξε τὰ τῆς πατριαρχικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας, ἵνα μὴ τὰ τῆς ὑπερτάτης διοικητικῆς ἀρχῆς, ἥτις εἶναι καὶ ὑπερτάτη ἀρχὴ ἐθνικὴ, ἀφεθῶσιν εἰς μόνον τὸν κληρὸν, ἀλλ' ἀνήκωσι καὶ εἰς τὸν κληρὸν καὶ εἰς τὸν λαόν». Καὶ μετὰ τὴν βάσιν ταύτην τῆς ἐπικρίσεως αὐτοῦ καὶ μελέτης, ἄπορον πῶς εἰς ἄλλοις προέρχεται συμπεράσματα, περὶ ὧν εἵπομεν ἄνω, πῶς ἐπὶ τῷ αὐτῷ κρίματι κρίνει ἐαλωκότας τοὺς ἀπεργοῦντας καὶ παρανομήσαντας καὶ τοὺς τὴν ἀποσύνθεσιν προλαβόντας καὶ τὴν ἀπεργίαν πατάξαντας· διότι φρονεῖ καὶ γράφει, δυστυχῶς, ὅτι πατριάρχης καὶ πατριαρχεῖον καὶ σύμβουλοι καὶ πρῶην τε καὶ νῦν συνδικοὶ προκαλοῦσιν ἐπεμβάσεις· διότι τὴν, κατ' ἔθος καὶ νόμον, ἀναγγελίαν τῆς προσκλήσεως συνδικῶν τῇ Ἱ. Πύλῃ, πρὸς γνῶσιν αὐτῆς, θεωρεῖ πρόκλησιν εἰς ἐπέμβασιν, μὴ λαμβάνων ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ παρανόμως παύοντες πατριάρχην ἀγγέλλουσι τῇ σεβάστῃ κυβερνήσει «ὅτι διὰ λόγους κανονικοῦς» ἐπράξεν τοῦτο. Πατριάρχης δὲ καὶ Σύνοδος προκληθέντες ἀνήρεσαν τὰς διαβολάς.

Τῷ καθηγητῇ τῆς ἱστορίας, ἀγνοοῦντι, προδήλως, τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀνιάρας κληρικῆς ἀνταρσίας, ἐκ καθήκοντος συναδελφικοῦ στέλλομεν τὰ ἐν τῇ «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ» γραφέντα, ὅπως ἀκριβῆ λάβῃ γνῶσιν τῶν πραχθέντων ἐνταῦθα, ἐντεῦθεν δὲ φωτιζόμενος ἀποφανθῇ ἐν εὐθέτῳ καιρῷ τὴν δικαίαν καὶ ἀμερόληπτον καὶ οὐχὶ διφάσιον κρίσιν περὶ τῆς παρελθούσης ἤδη κρίσεως.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Διαψεύσεις.—Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμ. 1960 φύλλῳ τοῦ «Ταχυδρόμου» ἐδημοσιεύθη χρονικὸν ὅτι δὴθεν ἔν τινι τῶν προηγουμένων συνεδριάσεων τῆς τῆς Ἱ. Συνόδου ἀντηλλάγησαν σκέψεις, προκειμένου τότε περὶ τῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς Ἱ. Συνόδου, περὶ τῆς χρήσεως ἢ μὴ τῆς ἀριστίνδην προσκλήσεως τῶν νέων τῆς Συνόδου μελῶν καὶ ὅτι «οἱ τὴν χρῆσιν τούτου ὑποστηρίζοντες ἦσαν οἱ σεβασμ. μητροπολίται Κυζίκου, Νικομηδείας καὶ Διδυμοτείχου, οὗ λήγει ἡ συνοδικὴ περίοδος». Ἐπειδὴ οὐδεμία τοιαύτη ἐγένετο σκέψις διαψεύδομεν τὸ ἀναγραφὲν ὑπὸ τῆς ἐφημερίδος ταύτης ὡς ὅλως ἀνυπόστατον.

—Ὁμοίως μετὰ πολλῆς ἀπορίας ἀνέγνωμεν ἔν τῷ ὑπ' ἀρ. 827 φύλλῳ τῆς ἐν Νέα Ὑόρκη ἐκδομένης ἑλλην. ἐφημερίδος «Ἀτλαντίδος» ὅτι ἱατρός τις ἄλλοτε, νῦν δὲ ἱερεὺς ὑπὸ τοῦ ἐν Βρούκλιν ἐπισκόπου τῶν Συρίων χειροτονηθεὶς, περιέρχεται διαφόρους πόλεις τῆς Ἀμερικῆς τελῶν λειτουργίας καὶ διαφόρους ἄλλας ἱεροπραξίας, ἅμα δὲ διαδίδους ὅτι ἀνεγνωρίσθη δὴθεν ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἐφιστᾶμεν τὴν προσοχὴν τῶν αὐτόθι χριστιανῶν ἐπὶ τοῦ πλάνου τούτου ἀνθρώπου καὶ διαψεύδομεν τὴν διάδοσιν αὐτοῦ περὶ τοῦ ὅτι τυγχάνει ἀνεγνωρισμένος ὑπὸ τῆς Ἑκκλησίας.

Συνέντευξις.—Ἡ Α. Θ. Π. ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ἐξοχ. ἄρχοντος καπουκεχαγιά Ἀντωνίου βέη Οἰκιάδου μετέβη τὸ παρελθὸν σάββατον εἰς τὴν Ὑ. Πύλιν καὶ ἐσχέ συνέντευξιν μετὰ τῆς Α. Ὑ. τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευμάτων Ἀβδουρραχμάν πασά καὶ μετὰ τοῦ τμηματάρχου τῶν θρησκευτικῶν ὑποθέσεων ἐξοχ. Ζιβέρ βέη.

Καταρτισμὸς τῆς Ἱ. Συνόδου.—Ἐν τῇ τακτικῇ αὐτῆς συνεδρίᾳ τῆς παρελθούσης τρίτης, ἡ Ἱ. Σύνοδος προέβη ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς Α. Θ. Π. τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου εἰς τὸν καταρτισμὸν αὐτῆς, κατὰ τὰ κεκανονισμένα. Οὕτω προσεκλήθησαν νέοι συνοδικοὶ, κατὰ τὸ Συνταγματικόν, οἱ σεβασμ. μητροπολίται Πισιδείας κ. Γεράσιμος ἐκ τῆς α' στήλης, Μεθύμνης κ. Στέφανος καὶ Σηλυβρίας κ. Διονύσιος ἐκ τῆς β', καὶ Σισανίου κ. Σεραφεῖμ, Κολωνίας κ. Πολύκαρπος καὶ Βελλᾶς καὶ Κονίτης κ. Κωνσταντῖνος ἐκ τῆς γ' στήλης τοῦ ἐν χρήσει Συνταγματικοῦ.—Κατὰ τὴν νέαν

ἄρα συνοδικὴν περίοδον ἡ Ἱ. Σύνοδος ἀπαρτίζεται ἐκ τῶν σεβασμ. μητροπολιτῶν Κυζίκου, Νικομηδείας, Πισιδείας, Τραπεζοῦντος ἐκ τῆς α' στήλης τοῦ Συνταγματικοῦ, Μεθύμνης, Χίου, Σηλυβρίας, Γάνου-Χώρας ἐκ τῆς β', καὶ Σισανίου, Δρυϊνουπόλεως, Κολωνίας, καὶ Βελλᾶς ἐκ τῆς γ'.

Δύο Σώματα.—Συνῆλθον σήμερον ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς Α. Θ. Π. τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, εἰς συνεδρίαν κοινὴν ἢ τε ἱερὰ Σύνοδος καὶ τὸ Δ. Ἐθν. Μ. Συμβούλιον.

Δ. Ε. Μ. Συμβούλιον.—Ἐν τῇ τακτικῇ αὐτῆς συνεδρίᾳ τοῦ παρελθόντος τοῦ σαββάτου ἡ Ἱ. Σύνοδος προέβη εἰς συμπλήρωσιν τοῦ σώματος τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου ἐκλέξασα μέλη αὐτοῦ εἰς ἀντικατάστασιν τῶν τέως τοιούτων πανιερ. μητροπολιτῶν Μιτυλήνης κ. Κυρίλλου καὶ Κρήνης κ. Θεοκλήτου, τοὺς σεβασμ. μητροπολίτας Χίου κ. Κωνσταντῖνον καὶ Γάνου-Χώρας κ. Κωνσταντῖνον, οἵτινες καὶ ἀπὸ τῆς προχθὲς τετάρτης ἀνέλαβον τὰ καθήκοντα αὐτῶν, μετασχόντες τῆς τακτικῆς συνεδρίας τοῦ Συμβουλίου, καθ' ἣν καὶ ἀναγνωσθέντων τῶν πιττακίων τοῦ διορισμοῦ αὐτῶν προσεφώνησεν αὐτοῖς καταλλήλως ὁ σεβασμ. πρόεδρος, ὃ ἀπεστάλην πιττάκιον διορισμοῦ ὡς τακτικοῦ προέδρου.

Ἐθνικὰ Φιλανθρωπικὰ Καταστήματα.—Κατὰ τὴν σημερινὴν κοινὴν συνεδρίαν τῆς ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου ἐξελέγη πρόεδρος τῆς ἐφορίας τῶν Ἐθν. Φιλανθρ. Καταστημάτων ὁ σεβασμ. μητροπολίτης Τραπεζοῦντος κ. Κωνσταντῖνος, εὐδοκίμως καὶ πρὸ ἐπταετίας ἐπὶ βραχὺ χρόνου προεδρεύσας αὐτῆς. Μέλος δὲ τῆς ἐφορίας, ἀντὶ τοῦ μὴ ἀποδεξαμένου τὴν ἐκλογὴν κ. Σπ. Σιδερίδου, ὁ ἀξιότιμος κ. Χρύσανθος Θωμαΐδης, δικηγόρος.

Ἐφορία Θεολογ. Σχολῆς Χάλκης.—Ἐν τῇ συνοδικῇ συνεδρίᾳ τῆς τρίτης διωρίσθη πρόεδρος μὲν τῆς ἐφορίας τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογ. Σχολῆς ὁ σεβασμ. μητροπολίτης Νικομηδείας κ. Φιλόθεος, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ τέως τοιούτου σεβασμ. μητροπολίτου Ἐφέσου κ. Ἰωακείμ, μέλος δὲ καὶ ταμίας ὁ σεβασμ. μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως καὶ Δελβίνου κ. Λουκάς.

Σχολὴ ξένων γλωσσῶν.—Πρόεδρος τῆς ἐφορίας τῆς Σχολῆς τῶν γλωσσῶν, ἀντὶ τοῦ πανιερ. μητροπολίτου Μιτυλήνης, ἐξελέγη ὁ ἐκ τῶν σεβασμ. συνοδικῶν μητροπολίτης Χίου κ. Κωνσταντῖνος.

Πνευματικὸν δικαστήριον.—Λήξαντος τοῦ χρόνου τῆς ἐν τῷ πνευματικῷ δικαστηρίῳ ὑπηρεσίας τοῦ τε πανοσιολ. ἀρχιμ. κ. Αἰμιλιανοῦ Δάγγουλα καὶ τοῦ αἰδεσιμ. πρεσβυτέρου καὶ κατηχητοῦ κ. Ἀλεξάνδρου Ζώτου, διωρίσθησαν ὑπὸ τῆς Α. Θ. Π. τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου μέλη τοῦ δικαστηρίου οἱ πανοσιολ. ἀρχιμανδρίται κ. κ. Παῖσιος Παπᾶ Παΐσιου, προϊστάμενος Μουχλίου καὶ Μελέτιος Λουκάκης, προϊστάμενος Τζιβαλίου.

Ὁφθίκια πατριαρχικῆς αὐλῆς.—Εἰς τὸν ἐξοχ. εὐεργέτην τῆς ἐν Καισαρείᾳ Καππαδοκίας Ἱερατικῆς Σχολῆς καὶ τοῦ λειτουργούντος εὐδοκίμως Ὁρφανοτροφείου Συμεὼν ἐφέντην Σινιόσογλουν ἡ Α. Θ. Π. ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ἀπένειμε τὸ ὀφθίκιον Ὁρφανοτρόφου. Τὸ ὀφθίκιον τοῦτο ἀνῆκεν ἐπὶ βυζαντινῶν εἰς τε τὰ κοσμικὰ (τῆς αὐλῆς) καὶ εἰς τὰ κληρικὰ (τῆς Ἐκκλησίας) ὀφθίκια.

Ὁφειλομένων εἰσπραξις.—Ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἵνα, πρὸς εἰσπραξιν τῶν εἰς τὸ ἔθν. ταμεῖον ὀφειλομένων ἱκανῶν ἐτησίων δόσεων τῶν ἱερῶν καὶ σταυροπηγιακῶν μονῶν Ὀλυμπιωτίσσης, Σπαρμίου, καὶ ἀγίου Ἀντωνίου Δεμεράδων, ἀποσταλῇ ὁ πανοσ. ἡγούμενος τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σερβίων-Κοζάνης ἱερᾶς ἐνοριακῆς μονῆς τῆς Κοιμήσεως Ζινδανίου ἀρχιμ. κ. Ἰλαρίων.

Ὀνοματικαὶ ἐορταί.—Τοῖς σεβασμ. μητροπολίταις Ἡρακλείας κ. Γρηγορίῳ καὶ Τιβερίουπόλεως καὶ Στρωμνίτης κ. Γρηγορίῳ ἄγουσι τῇ παρελθούσῃ τρίτῃ τὴν ἐπέτειον τοῦ ὀνόματος αὐτῶν ἐορτὴν, ἡ Α. Θ. Π. ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης συνεχάρη τηλεγραφικῶς, διὰ δὲ τοῦ ἱερολ. τριτεύοντος τῷ πανιερ. πρώην Δρυϊνουπόλεως κ. Γρηγορίῳ, ὡς καὶ τῷ πανιερ. μητροπολίτῃ Γρεβενῶν κ. Ἀγαθαγγέλῳ ἐορτάζοντι τὴν κυριακὴν, τηλεγραφικῶς. Ὁμοίως συνεχάρη τῷ μεγατίμῳ ἐθνικῷ εὐεργέτῃ κ. Γρηγορίῳ Μαρασλῇ, ᾧ συνεχάρη τηλεγραφικῶς καὶ ὁ πρόεδρος τῆς ἐφορίας τῆς φερωνύμου ἀστικῆς πατριαρχ. Σχολῆς Μαρασλῇ πανοσιολ. Μ. πρωτοσύγκελλος κ. Καλλίνικος. Αἱ πατριαρχικαὶ εὐχαὶ διεβιβάσθησαν καὶ τῷ πανοσιολ. ἀρχιμ. κ. Γρηγορίῳ Κωνσταντινίδῃ, Μ. ἱεροκήρυκι τῆς Μ. Ἐκκλησίας ὡς καὶ τῷ ἐνδοξ. Γρηγορίῳ ἐφέντῃ Χιδιρογλου.—Τῇ τρίτῃ ἐπιστῆς ἐώραζον οἱ πανοσ. Γρηγόριος Παπαδόπουλος ἀρχιμανδρίτης, ἐπόπτης τῶν ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ σχολείων καὶ ὁ

Μ. σύγκελλος κ. Γρηγόριος, οὓς ἐπεσκέψαντο πλεῖστοι κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ φίλοι αὐτῶν.

Κηδεῖαι.—Κατ' ἐντολὴν τῆς Α. Θ. Π. τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, τῇ τρίτῃ, παρέστη κατὰ τὴν κηδεῖαν τοῦ μακαρίτου Πέτρου Σκυλίτση, πενθεροῦ τοῦ Ὑψ. ἡγεμόνος τῆς Σάμου, ὁ ἱερολ. τριτεύων κ. Ἱερόθεος, ὅστις ἐξεπροσώπει τὴν Α. Θ. Π. καὶ κατὰ τὴν κηδεῖαν τοῦ αἰοδίμου μητροπολίτου Σκοπίων Σεβαστιανοῦ.

Ἐπισκέψεις.—Τῇ κυριακῇ ἐπεσκέψαντο τὴν Α. Θ. Π. τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην ὁ ἐρίτιμος τραπεζίτης κ. Λεωνίδας Γ. Ζαρίφης, ὁ ἐκ τῶν συμβούλων τοῦ Κράτους ἐξ. Ἰωάννης Χότζης ἐφέντης καὶ ὁ παρεπιδητὴν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει πρῶτον πρόεδρος τῆς ἐντίμου βουλῆς τῆς ἡγεμονίας Σάμου κ. Θ. Σοφούλης.

Χοροστασία.—Χθὲς, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ ἐν ἀγίοις Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ ἡ Α. Θ. Π. ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης, ἱστάμενος ἐξ ἔθους, ἐν τῷ παραθρόνῳ.

Εὐσεβὴς δωρεά.—Δύο εὐγενεῖς δέσποιναι, ἀκραίφνους φαναριωτικῆς ἀγωγῆς καὶ ἑλληνοπρεποῦς μορφώσεως, ἐν τῇ πατρίδι δὲ τραφεῖσαι εὐσεβεῖα, ἐπισκεψάμεναι τὴν Α. Θ. Π. τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην προσήνεγκον αὐτῷ φράγκα χίλια μετὰ παρακλήσεως ὅπως διαθέσῃ ταῦτα ὑπὲρ οὗ ἂν ἐγκρίνῃ ἀγαθοεργοῦ σκοποῦ. Ἡ Α. Θ. Π. δαμένως ἀπεδέξατο τὴν προαιρετικὴν ταύτην χρηματικὴν προσφοράν καὶ κατέστειλε τὰς εὐγενεῖς κυρίας διὰ τῶν εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ τῶν πατριαρχικῶν εὐχαριστιῶν.

Ἐκκλησιαστ. Μουσικὸς Σύλλογος.—Ἐν τῇ συνοδικῇ συνεδρίᾳ τῆς παρελθούσης τρίτης διωρίσθη πρόεδρος τοῦ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἐδρεύοντος Ἐκκλησιαστικοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου ὁ σεβασμ. μητροπολίτης Κυζίκου κ. Ἀθανάσιος, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ τέως τοιοῦτου μητροπολίτου Ἐφέσου κ. Ἰωακείμ.

Σχολεῖα Κερασούντος.—Ἠγγέλθη τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Τραπεζοῦντος κ. Κωνσταντίου ὅτι ἐσχάτως ἐν Κερασούντῃ, γενομένης πυρκαϊᾶς, ἀπετεφρώθη τὸ οἰκοδόμημα τῶν σχολείων, καταστραφείσης καὶ τῆς ἀξιολόγου βιβλιοθήκης τῶν σχολῶν. Ἡ Ἐκκλησία, συλλυπηθεῖσα τῇ δοκιμασίᾳ κοινότητι, εὐχεται τὴν ταχεῖαν ἀνοικοδόμησιν τοῦ κοινοτικοῦ κτιρίου,

πρὸς τοῦτο δὲ καθὼς καὶ πρὸς ἀνασυγκρότησιν τῆς βιβλιοθήκης ἐλπίζομεν ὅτι προθύμως ἕκαστος ὁμογενὴς θέλει συμβοηθῆσαι, ὥς ἂν κρίνῃ ἱκανὸν ἑαυτὸν.

Κοινοτικῶν κτιρίων ἐξασφάλις.—Ἐπειδὴ ἐν πολλαῖς ἡδὴ κοινότησι συνέβησαν καὶ συμβαίνουσιν, ἀτυχῶς, πυρκαϊαί, ὧν παρανάλωμα πρὸ τοῖς ἄλλοις γίνονται καὶ εὐαγὴ κοινοτικὰ καθιδρύματα, ἐκ προνοίας ἐκκλησιαστικῆς ἐκρίθη ἀναγκαῖον καὶ διὰ συνοδικοῦ σημειώματος ἡδὴ συνεστήθη ταῖς κατὰ τόπους ἐκκλησιαστικαῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐντίμοις δημογεροντίαις ἵνα ληφθῇ φροντὶς ὅπως πάντα τὰ κοινοτικὰ καθιδρύματα καὶ κτήματα, οἷον ναοὶ, σχολαί, μητροπολιτικὰ οἰκήματα καὶ τὰ λοιπὰ ἐν γένει κοινοτικὰ κτήματα ἀσφαλισθῶσι καὶ ἀσφαλίζονται τοῦντεῦθεν εἰς ἀξιόχρεών τινα ἀσφαλιστικὴν ἐταιρίαν, ὅπως οὕτως, ἀντὶ τοῦ μικροῦ ποσοῦ, ὅπερ μέλλει καταβάλλεσθαι ἑτησίως εἰς ἀσφάλιστρα, ἐξασφαλίζονται αἱ κοινότητες ἀπὸ ἐνδεχομένων μεγάλων ὑλικῶν ζημιῶν.

Περιοδεύται.—Ἀιτήσῃ τοῦ σεβασμ. μητροπολίτου Ἡρακλείας καὶ Ραιδεστοῦ κ. Γρηγορίου, ἐπιτρόπου συνοδικῶς τῷ θεοφίλ. ἐπισκόπῳ Χαιρουπόλεως κ. Φιλοθέῳ, ἀρχιερατικῶ ἐπιτρόπῳ ἐν τῷ τμήματι Κεσσάνης, ὅπως ἔλθῃ εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν, εἰς ἣν καὶ ἀπὸ μίᾳς ἐβδομάδος παρεπιδημεῖ.

Ἄγιον Ὅρος.—Ἀνεχώρησαν ἐξ Ἁγίου Ὄρους εἰς Θεσσαλονίκην ἐνεκὲν ὑποθέσεων τῶν ἐδῶν μονῶν οἱ πκνσ. προηγούμενοι κκ. Γρηγόριος καὶ Συνεσιος Πανοκρατορινοί.

Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων

Ἐσραχὸς τοῦ Παναγίου Τάφου ἐν Ἀθήναις διωρίσθη ὑπὸ τοῦ μακαρ. πατριάρχου καὶ τῆς ἱερᾶς αὐτοῦ Συνόδου ὁ ἐντυχθὲς ἐπίτροπος τοῦ Πκνχγ. Τάφου πκνσσιολ. ἀρχιμ. κ. Νικόδημος, ὁ δὲ τέως ἐκείσε πκνσσιολ. ἀρχιμ. κ. Γλυκερίος ἐκλήθη ν' ἀνελθῇ τὰ καθήκοντα ἐπιτρόπου τοῦ Παναγίου Τάφου ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει, καὶ ἀνέλαθεν, ἀφικόμενος τῇ παρελθούσῃ δευτέρᾳ καὶ μετέδωκε τῇ Α. Θ. Π. τὸ συστατικὸν γράμμα τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων.

ΣΚΟΠΙΩΝ ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΟΣ

Ὁ ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ ἐν τῇ βασιλευούσῃ χάριν περιθάλλεως τῆς ὑγιείας αὐτοῦ παρεπι-

δημῶν μητροπολίτης Σκοπίων Σεβαστιανὸς Δε- βέλκοβιτς μετέστητῃ παρελθούσῃ δευτέρᾳ εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς ἐν πλήρει τῆς ἡλικίας ἀκμῇ, θλίψιν πολλὴν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ ποιμνίῳ αὐτοῦ καταλιπὼν. Ὁ δοιδίμος ἱεράρχης, σέβος τὴν καταγωγὴν, μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν αὐτοῦ ἐν Βελιγραδίῳ, εἰσήχθη εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ Θεολ. Σχολὴν, ἀφ' ἧς ἀπεφοίτησε πρὸ τριετίας ἀριστοῦχος. Κατόπιν κατὰ Ἰανουάριον τοῦ παρελθόντος ἔτους προήχθη εἰς τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα ἐκλεγείς μητροπολίτης Σκοπίων. Πρῶτος φύσει καὶ ἐνάρετος ὁ ἀείμνηστος ἠγαπάτο παρὰ πάντων ἐφ' ᾧ καὶ ὁ θάνατος αὐτοῦ πολλὴν προὔξεν ἰσχυρὰ λύπην.

Τῇ τετάρτῃ ἐψάλῃ ἐν τῷ ἐν Πέραν ἱερῷ ναῷ τῆς ἁγίας Τριάδος ἐν μέσῳ πολλῆς συρροῆς κόσμου ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία, συνοδικῇ ἀποφάσει προστάντων ταύτης τῶν σεβασμ. μητροπολιτῶν Διδυμοτείχου κ. Φιλαρέτου, Γάνου καὶ Χώρας κ. Κωνσταντίνου, καὶ Σεργίων καὶ Κοζάνης κ. Κωνσταντίου, μετὰ τοῦ θεοφίλ. ἐπισκόπου Ξανθοπόλεως κ. Ἰωάννου. Ὁ νεκρὸς ταριχευθεὶς μετεκομίσθη αὐθημερὸν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου εἰς Σκόπια πρὸς ἐνταφιασμόν.

ΑΓΙΑΣΜΟΙ ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝ

Σεπτῇ κελεύσει καὶ ἀδείᾳ τῆς Α. Θ. Π. τοῦ πανσεβάστου καὶ προσκυνητοῦ ἡμῶν δεσπότη καὶ πατριάρχου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἁγίας καὶ ἱερᾶς Συνόδου, οἱ ἱερεῖς τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ θέλουσι τελεῖ ἁγιασμοὺς ἀπὸ τοῦδε ἐν τοῖς οἴκοις τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν τὸν τίμιον Σταυρὸν καὶ τὰ ἅγια λείψανα τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἱερέων τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, τῶν τελούτων ἁγιασμοὺς μετὰ τῆς ἁγίας αὐτῆς εἰκόνης, ὅθεν προτρέπονται οἱ βουλόμενοι ἵνα τοῦντεῦθεν προσκαλῶσιν ἐκ τῶν Πατριαρχείων ἱερεῖς πρὸς τέλεσιν ἁγιασμοῦ κατ' οἶκον, ἀπευθυνόμενοι πρὸς τὸν Μέγαν ἀρχιεμενδρίτην διὰ τὰ περαιτέρω.

Ὁ Μ. ἀρχιεμενδρίτης ΝΙΚΟΛΑΗΜΟΣ.

Εκκλησιαστική Αλήθεια

ΑΜΟΙΒΑΙ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ
(ἄθροισμα σθμειώσεων)

Η παρούσα διατριβή βεβαίως ἔχει λόγον ὑ-
πάρξεως, καὶ μάλιστα λόγον ἐπιβαλλόμενον πρὸς
σαφήνισιν εἰδήσεώς τινος παρεισφρησάσης ἐν
προγενέστερα μου διατριβῇ· οὐχὶ διότι ἡ εἰδη-
σις ἐκείνη κείται κακῶς, ἀλλὰ διότι ἔχει μορ-
φὴν κολοβήν. Εἰς τὸ φυλλάδιόν μου τὸ φέρον
τίτλον «Παιδεία καὶ Πτωχεία παρ' ἡμῖν» ἐν σέ-
λιδι 28 καὶ 59 παρίστανται οἰονεὶ φιλόμουσοι,
κατὰ τὴν κυρίαν τῆς λέξεως σημασίαν, οἱ τὰ
καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικὰ καὶ τὰ ἐνοριακὰ
πράγματα πρὸ αἰώνων διέποντες καθὼ γενναιο-
τέρας χορηγοῦντες ἀμοιβὰς τοῖς ἱεροψάλταις· ἡ
ἰδέα, μὴ σαφηνιζομένη, ἔστιν ἀτελής. Οὐδὲ
πρόκειται περὶ παντὸς μουσικοῦ λόγος, ἀλλὰ
περὶ τῶν ἐν μὲν τοῖς ναοῖς ψαλλόντων, ἰδίᾳ δὲ
κατ' οἶκον ἢ ἐν σχολείοις διδασκόντων τὴν ἐκ-
κλησιαστικὴν ἡμῶν μουσικὴν. Ἡ φροντίς αὕτη
περὶ τῶν ἅμα τε ψαλλόντων καὶ διδασκόντων
φαίνεται μοι περιοριζομένη μόνον εἰς τὸν πα-
τριαρχικὸν ναόν. Μικρὰ δέ τις ἀνασκόπησις λο-
γαριασμῶν παλαιῶν, πρόχειρος ἔρευνα κατα-
στίχων εὐρωπιῶντων ἴσως ἀποδείξει τοῦτο ἐν
λέξεσιν ὀλίγαις καὶ χρησίμοις ἴσως καθ' ἃς ἡ-
μέρας καὶ λόγοις περὶ ψαλτῶν τοῦ πατριαρχι-
κοῦ ναοῦ γίνεται.

Εὐτυχῶς ἡ ἀρχαιοτέρα τῶν ἐμοὶ γνωστῶν ἐπὶ
τοιοῦτου θέματος εἰδήσεων μόλις ἀνατρέχει εἰς
τὴν προπαρελθούσαν ἑκατονταετηρίδα. Πῶς ἡ-
μείβοντο οἱ μουσικοὶ παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς ἄλ-
λου τινὲς ἔργον ἔσται, διότι ἀπαιτεῖται ἡ μελε-
τηθῶσι κυρίως ὑπομνήματα ἀγιολογικὰ, βίοι
ὁσίων καὶ μαρτύρων, ἐν οἷς δεξιὸς ὀφθαλμὸς
εὐρήσει τι τὸ ἱσπουδῆς ἄξιον· εἰ καὶ ἐκ ση-
μείων καὶ ἐξ εἰκότων, κατὰ τοὺς λογικευμέ-
νους, ὀδηγούμενός τις, ἡδύνατο ἡ χαρκτηρί-
σῃ τὴν ἑλικτὴν κατάστασιν τῶν ἐπὶ βυζαντινῶν
ἀκμασάντων ἱεροψαλτῶν οὐχὶ ἐπίζηλον. Ἡ τῆς
Θεομήτορος ἐπιφάνεια, λόγου χάριν, εἰς Ἰωάννην
τὸν Κουκουζέλην καὶ εἰς Γρηγόριον τὸν δομέ-
στικον τῆς Λαύρας, ἡ γενομένη παρ' αὐτῆς εἰς
αὐτοὺς δωρεὰ χρυσοῦ φλωρίου μοὶ φαίνεται
δεικνύουσα τὴν οἰκονομικὴν τῶν ὁσίων τού-
των θέσιν οὐχὶ εὐάρεστον αὐτὸ δύναμαι ἡ ἐ-

ξαγάγω μόνον ἐκ τῆς παραδόσεως ταύτης. Ἡ
εἰς τίνα τῶν ἱατρῶν, εἰς τίνα τῶν νομομαθῶν, ὁ
δὲ κυριώτερον εἰς τίνα τῶν οὐχὶ πενομένων ἀρ-
χιερέων ἐνεφανίσθη κατὰ παράδοσιν ἡ Θεοτό-
κος δίδουσα φλωρίον ἀργυροῦν ἢ χρυσοῦν. Καὶ
σημειώτεον ὅτι ὁ Κουκουζέλης ἐπιγράφεται
καὶ μαῖστωρ, ἡγουν ἂν μὴ σφάλωμαι πρωτοδι-
δάσκαλος ὑπῆρξε σχολῆς τινος ἢ γραμματικῶν
ἢ μουσικῶν διδασμάτων, καὶ βεβαίως ἐλάμβανέ
τινα μισθόν. Ἄν ὑποτεθῇ πάλιν ὅτι οὔτε φλω-
ρίον οὔτε ὀβολὸν ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ἡ Θεοτόκος,
ἀλλ' ὅτι καθ' ὕπνον ἢ ἐν ἐκστάσει γενόμενοι εἶ-
δον τὴν Θεομήτορα διδοῦσαν τὸ χρυσοῦν φλω-
ρίον, τίς ἐξ ὑμῶν ἀγνοεῖ ὅτι συνήθως ἐν ὁρά-
μασιν ἢ κατ' ἐκστασιν ἐκεῖνο βλέπομεν. οὐπερ
ἐπιθυμοῦμεν καὶ οὐτινος ἔχομεν ἀνάγκην; Εἴτε
δ' ἐξηγήσωμεν οὕτως, εἴτ' ἐξηγήσωμεν ἄλλως
τὴν παράδοσιν ταύτην, θέλομεν ἔχει συμπέρα-
σμα τὴν πενίαν τῶν ἱεροψαλτῶν, οὐσαν ἀποτέ-
λεσμα τῆς οὐκ ἐπαρκοῦς αὐτῶν μισθοδοτήσεως.
Ἄρα· ὁ ψάλλων ἐν ναοῖς ἔπρεπε ἡ ἐπάγ-
γελμά τι βιοποριστικὸν οἰονδῆποτε. Τὸ παλαί-
φατον ἐκεῖνο τὸν ἐκ τοῦ ναοῦ τρέφεσθαι τοὺς
ἐν τῷ ναῷ δουλεύοντας εὐρήσομεν πολὺ συνε-
χῶς ἐφαρμοζόμενον ἢ μᾶλλον εἰπεῖν δικαιο-
λογούμενον κυρίως ἐπὶ τῶν ἱερέων· ἔσθ' ὅτε δὲ
καὶ ἐπὶ λαϊκῶν ἐφόρων ἢ ἐπιτρόπων διαχειριζο-
μένων ταμεῖον ναοῦ τινος ἢ σχολῆς, ὡς ἐβλέπο-
μεν, ὡς ἡκούομεν, ἄλλοτε· ἀλλὰ τοῦ κανόνος ἐ-
ξαίρεσιν ἐποιοῦντο, κατ' ἐμὲ, οἱ ἱεροψάλται καὶ
μάλιστα κατὰ τὰς τελευταίας τῆς ἡμετέρας ἱ-
στορίας ἑκατονταετηρίδας, ἐν τῷ ναῷ δουλεύον-
τες, ἀλλ' ἐκ τοῦ ναοῦ μόλις τρεφόμενοι.

Τὸ ἐν σελίδι 59—65 τῆς «Παιδείας καὶ Πτω-
χείας» ἐκδοθὲν ἔγγραφον περὶ πλουσίας ἀμοιβῆς
τῶν ἱεροψαλτῶν καὶ διδασκάλων τῆς μουσικῆς
ἀφορᾷ εἰς τοὺς μουσικοὺς τοῦ πατριαρχικοῦ
χοροῦ, καὶ δὴ κατὰ τὰ τέλη τῆς προπαρελθούσης
ἑκατονταετηρίδος. Οὐδαμοῦ εὐρὸν τινα σημείω-
σιν περὶ τῆς μισθοδοσίας τῶν πατριαρχικῶν
ψαλτῶν κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἀπὸ τοῦ
πατριαρχικοῦ γραμμάτος περὶ τῆς πατριαρχι-
κῆς μουσικῆς σχολῆς τοῦ 1791 ἀρπάζομεν εἰδή-
σιν τινα, συγκεκριμένην, ὡς εἴκει τὸ σύννο-
λον τῆς ἐτησίας εἰσπράξεως τοῦ τε πρωτοψάλ-
του, τοῦ δευτέρου ψάλτου, λεγομένου ἀτόπως
λαμπαδαρίου, καὶ τῶν βοηθῶν ἐκατέρου, τῶν οὐ

καλῶς λεγομένων δομεστίκων. Ὁ ἐτήσιος τοῦ πρωτοψάλτου καὶ τοῦ λαμπαδαρίου μισθὸς ὀρίζεται τῷ 1791 γρόσια 540 καὶ 20 ἔτι «λόγῳ φιλοδωρίας κατὰ τὸ θεῖον Πάσχα», ἥτοι 560, ὃ ἐστι μεθερμηνευόμενον 950 περίπου σημερινὰ φράγκα, διότι τὸ γρόσιον τοῦ τότε καιροῦ ἰσοδυνάμει πρὸς ἓν φράγκον καὶ 75,0. Ἐννοεῖται ὅτι μισθὸς τοιοῦτος ἐστὶ γλίσχρος εἰς μουσικοδιδασκάλους πατριαρχικοῦ ναοῦ καὶ δὴ προεξάρχοντας· διὰ τοῦτο ὁ μὲν πρωτοψάλτης ἐλάμβανε καὶ 60 γρόσια «διὰ τὴν φροντίδα καὶ ἐπιστάσιαν τοῦ Τυπικοῦ», δηλὰ γε δὴ διὰ τὴν ἐργασίαν, ἣν ἐκτελεῖ σήμερον ὁ λεγόμενος μέγας ἐκκλησιάρχης, καὶ 400 διὰ τὴν ἐν τῇ τότε καινισθείσῃ μουσικῇ σχολῇ διδασκαλίαν, τοσαῦτα δὲ καὶ ὁ λαμπαδάριος πλὴν τῶν 60 «τοῦ Τυπικοῦ». Ἀριθμοῦμεν λοιπὸν ἐτήσιον μισθὸν πρωτοψάλτου 1740 σημερινὰ φράγκα—ἐτήσιον μισθὸν λαμπαδαρίου 1630 περίπου. Οἱ δύο δομεστικοὶ ἐλάμβανον 480 κατ' ἔτος καὶ λόγῳ φιλοδωρίας 20 κατὰ τὸ Μ. Πάσχα, ἥτοι 500 γρόσια κατ' ἔτος=870 περίπου φράγκα.

Μοὶ φαίνεται δ' ὅτι τοσοῦτον ἐτήσιον εἰσόδημα χορηγεῖ τῷ λαμβάνοντι ψάλτῃ—ἐννοῶ τοὺς 2 δομεστικούς τοῦ πατρ. ναοῦ τὰ μέσα τοῦ ζῆν λιτότατα. Προστεθείσθωσαν ταῖς ἐτησίαις ταύταις χορηγίαις εἰσπράξεις τινὲς ἑτέρου εἶδους, αἵτινες ἀπέφερον κατ' ἔτος ἄρκετὸν ποσὸν ἐκάστῳ τῶν μουσικῶν. Ἀκριβῶς περὶ τὰ τέλη τῆς προπαρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, ὅτε τὸ Πατριαρχεῖον, καθορίζον τὰς ἐκτάκτους ἀμοιβὰς τῶν ὑπηρετούντων ἐν αὐτῷ, διήρει τοὺς μητροπολίτας τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου εἰς τρεῖς τάξεις καὶ ἐπέβαλλεν ἐκάστη τὸν ἐπὶ τούτῳ φόρον, βλέπομεν ὀριζόμενα τὰ τοῖς ψάλταις τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ διδόμενα δῶρα. Οὕτως ἕκαστος μητροπολίτης τὸ πρῶτον χειροτονούμενος ἢ μετατιθέμενος ἔδιδε τῷ πρωτοψάλτῃ καὶ τῷ λαμπαδαρίῳ εἰ μὲν ἦν ἐκ τῆς πρώτης τάξεως 15 γρόσια, εἰ δὲ ἐκ τῆς δευτέρας 10, εἰ δ' ἐκ τῆς τρίτης 5—τοῖς δύο δομεστίκοις οἱ τῶν τῆς πρώτης τάξεως ἔδιδον 16 (ἴσως ἀνὰ 8)—οἱ τῶν τῆς δευτέρας 10 (ἀνὰ πέντε;)—καὶ οἱ τῆς τρίτης 8 (ἀνὰ 4;), ἐνῶ ὁ πρῶτος κανονάρχης ἐλάμβανε 6 ἀπὸ τῶν τῆς πρώτης, 4 ἀπὸ τῶν τῆς δευτέρας καὶ 3 ἀπὸ τῶν τῆς τρίτης· (τῷ δευτέρῳ κανονάρχῃ ἔδιδον κατὰ τάξεις 3, 2, καὶ 2, τρίτος

δὲ καὶ τέταρτος κανονάρχης οὐ σημειοῦται). Ὑποτιθεμένον νῦν ὅτι ἐγίνοντο κατ' ἔτος μεταθέσεις ἢ χειροτονίαι ἀνὰ πέντε ἐξ ἐκάστης τάξεως, ἐλάμβανον ἄρα ὁ πρωτοψάλτης καὶ ὁ λαμπαδάριος 150 γρ. ἐκ τοιούτων δώρων, ὑπὲρ τὰ 200 σημερινὰ φράγκα. Ποῦ δ' ἀφῶμεν τὰ δῶρα κατὰ τοὺς γάμους καὶ τοὺς ἀρραβῶνας ἢ τὰς κηδεῖας καὶ τὰ μνημόσυνα τῶν ἡγεμονικῶν οἴκων τοῦ Φαναρίου; Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἦσαν προβληματικά, ἄλλως δὲ κατὰ τὰς ἐκτάκτους ταύτας πανηγύρεις αἱ δωρεαὶ γίνονται κατὰ λόγον τῆς οἰκονομικῆς τῶν καιρῶν κακοδαιμονίας, οὔτε πρέπει ἵνα λαμβάνωμεν αὐτὰς ὑπ' ὄψιν, ἀφορῶντες εἰς τὰς τακτικὰς χορηγίας, οὐχὶ δ' εἰς τοιαύτας ἐκτάκτους μεταβαλλούσας ἔστιν ὅτε τὸν λαμβάνοντα εἰς εἶδος ἐπαίτου. Καὶ ὅταν ἀφαιρεθῶσιν αὐταί, ὅταν ἀφαιρεθῶσι καὶ τὰ 400 γρόσια τὰ μόλις ὀρισθέντα διὰ τοῦ συνοδικοῦ γράμματος τοῦ 1791, οἱ μισθοὶ πρωτοψάλτου καὶ λαμπαδαρίου φαίνονται μοι οὐχὶ ἐπαρκεῖς, ἀλλὰ λιτοὶ καὶ γλίσχροι, οἱ οἱ ἦσαν μέχρι τῆς τότε γενομένης ἀνασυστάσεως τῆς πατριαρχισχολῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς.

(ἔπεται στήν χειρ.)

Μ. Ι. Γ.

Αἱ ΣΧΕΣΕΙΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΡΟΣ ΑΠΟΛΛΙΝΑΡΙΟΝ

τὸν Λαοδικείας

καὶ αἱ μεταξὺ αὐτῶν ἀνταλλαγεῖσαι ἐπιστολαί.

Ἐγκύπτων τις εἰς τὴν μελέτην τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας συναντᾶται ἐν αὐτῇ μετ' ἀνδρὸς, ὅστις διὰ τοῦ βίου αὐτοῦ, διὰ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ καὶ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καθόλου δράσεως αὐτοῦ ἀρκούντως ἐγείρει τὸ ἐνδιαφέρον. Ὁ ἀνὴρ οὗτος εἶναι Ἀπολλινάριος ὁ Λαοδικείας, περὶ οὗ Βικέντιος ὁ ἐκ Λιρίνης, ὁρμώμενος ἐκ τῆς πληθύος τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, εἶπεν ὅτι «θα ἠδύνατο νὰ ἐξισωθῇ πρὸς τοὺς δοκιμωτέρους τῆς Ἐκκλησίας ἐργάτας, ἐὰν, ἐκτρεπόμενος τῆς ἰσχυρᾶς τάσεως πρὸς τὴν αἵρετικὴν φιλοπραγμοσύνην, μὴ ἐπενόει τι καινὸν» («Longum est — λέγει ὁ Βικέντιος — universa ipsius opera commemorare; quibus profecto summis aedificatoribus Ecclesiae par esse po-

tuisset, nisi prophana illa haereticae curiositatis libidine novum nescio quid adjuvenisset» Vicent. Lirinen. Commonit. primum, cap. XI).

Τὰ περὶ τοῦ ἀνδρός τούτου καὶ τῆς ἐν τῇ Ἑκκλησίᾳ καθόλου δράσεως αὐτοῦ ἀπετέλεσαν τὸ θέμα τῆς θεολογικῆς ἡμῶν διατριβῆς, ἣν συνετάξαμεν ἀποπερατοῦντες τὰς ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Σταυροῦ θεολογικὰς ἡμῶν σπουδὰς.

Ἡ πρὸ ὀλίγων δ' ἡμερῶν ἐορτασθεῖσα ὑφ' ἡμῶν μνήμη ἐτέρου μεγάλου ὄντως ἀνδρός καὶ φωστῆρος τῆς σελτῆς Μητρὸς Ἑκκλησίας, τοῦ Μεγάλου, λέγω, Βασιλείου, ὑπέμνησέ μοι ὅτι, ἐν τῇ ρηθείᾳ θεολογικῇ ἡμῶν διατριβῇ ἐλάβομεν ἀφορμὴν ὥπως μελετήσωμεν καὶ τὰς σχέσεις τοῦ μεγάλου τούτου τῆς Ἑκκλησίας πατρὸς πρὸς τὸν Ἀπολλινάριον, καθὼς καὶ τὰς γνώμας διαφόρων συγχρόνων καὶ ἀρχαιοτέρων ἐπιστημόνων περὶ τῶν σχέσεων τούτων, αἵτινες καὶ τότε προὐκάλεσαν καὶ νῦν ἐτι προκαλοῦσι διάφορα σχόλια καὶ συζητήσεις παρὰ τοῖς ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ καὶ φιλολογίᾳ καθόλου ἐνδιατρίβουσιν.

Ἐσκέφθημεν δ' ὅτι οὐδόλως θὰ ἦτο ἄσκοπον ὅπως, ὅσα τότε περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐμελετήσαμεν, χρησιμεύσωσι νῦν ὡς πρῶτον, οὕτως εἰπεῖν, ἀτόρευτον λιθάριον, ὅπερ, ἔστω καὶ ἀδεξιῶς, τολμῶμεν νὰ προσθέσωμεν ἐπὶ τοῦ μεγαλοπρεπῶς ἀπαυγάζοντος καὶ ποικίλας εὐεργετικοῦ φωτὸς ἀκτῖνας ταῖς καρδίαις καὶ διανοαῖς ἐκπέμποντος μεγάρου τῆς δημοσιογραφίας.

* *

Ἡ θέσις καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἀπολλιναρίου, ὡς ἐπισκόπου Λαοδικείας, ἡ μόρφωσις αὐτοῦ, ἡ τιμὴ καὶ ὁ σεβασμὸς, ὧν παρὰ πάντων ἀπέλαυνεν, ὡς ἀνὴρ τῆς τε θύραθεν καὶ τῆς ἔσω παιδείας κάτοχος καὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως μύστης, πρὸ τῆς ἀποπλανήσεως βεβαίως αὐτοῦ, πάντα ταῦτα τὰ μέγιστα συνεβάλοντο ὥπως καλλιεργήσῃ στενὰς φιλικὰς σχέσεις μετὰ τῶν ἐξοχωτέρων προσώπων τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, μεθ' ὧν συνεχῇ, μέχρι τινός, ἐτήρει ἀλληλογραφίαν, ὡς μαρτυροῦσι τὰ περισωθέντα λείψανα τῶν διαφόρων αὐτοῦ πρὸς διαφόρους ἐπιστολῶν. Πάντες οἱ σύγχρονοι μεγάλοι τῆς Ἑκκλησίας πατέρες, ἐκτιμῶντες τὴν μέgalην τοῦ Ἀπολλιναρίου παιδείαν, τὴν φυσικὴν αὐτοῦ εὐφυΐαν, τὸν αὐστηρὸν αὐτοῦ ἠθικὸν βίον καὶ ἐπὶ πλέον τὰς ὑπηρεσίας αὐτοῦ, ἃς παρέσχε τῇ Ἑκκλησίᾳ πολεμῶν τὸν Ἀρειον καὶ τὰς φωτισθεστικὰς Ἰουλιανοῦ τοῦ παραβάτου ἐνεργείας,

ἐσέβοντο αὐτὸν καὶ ἠγάπων (Ἐπιφάν. Κατὰ Αἰρ. 77, 2). αὐτὸς δ' ὁ Ἀπολλινάριος ἐκαυχᾶτο αὐταρέσκως «μυρίας πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὰς γεγενῆσθαι Ἀθανασίου τε τοῦ μεγάλου, καὶ Σεραπίωνος, καὶ γε τῶν ἄλλων ὅσοι τότε γεγόνασι λαμπροὶ φωστῆρες, καὶ τῆς ἀληθείας πρόμαχοι» (Λεοντίου Βυζαντ. Κατὰ Ἀφθαρτοδοκ. καὶ Νεστοριαν. Πατρολογ. Migne, τομ. 86, 1, στήλη 1377).

Ἰδιαιτέρας ὁμως μελέτης ἄξιαι τυγχάνουσιν αἱ σχέσεις τοῦ ἀνδρός τούτου πρὸς τὸν μέγαν τῆς Ἑκκλησίας πατέρα, τὸν ἅγιον Βασίλειον· τὸ μὲν, διότι περὶ τούτων καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων διεσώθησαν ἡμῖν ἱκαναὶ πληροφορίες, τὸ δὲ, διότι αἱ σχέσεις αὗται καὶ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἵπομεν, πολλῶν θορύβων καὶ κατηγοριῶν κατὰ τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνδρός ἐγένοντο πρόξενοι, καὶ τέλος, διότι διὰ τῆς μελέτης ταύτης τῶν πρὸς ἀλλήλους σχέσεων τῶν μεγάλων τούτων τοῦ Δ' αἰῶνος ἱεραρχῶν θὰ διαφωτισθῇ καὶ τὸ ζήτημα τῆς γνησιότητος τῶν σωζομένων τεσσάρων ἐπιστολῶν, αἵτινες, ὡς πιστεύεται ὑπὸ τινων, ἀντιλλάγησαν μεταξὺ αὐτῶν.

Ἀναμφήριστον ὅτι ὁ Μέγας Βασίλειος καλῶς ἐγίνωσκε τὸν Ἀπολλινάριον (Παραβλ. Βασιλ. ἐπιστολὴν 265, κεφ. 2—Πατρολ. Migne, τόμ. 32, στήλ. 985), καίτοι ἄγνωστον τυγχάνει, ἂν καὶ προσωπικῶς ποτε συνηντήθησαν καὶ ἐγνώρισαν ἀλλήλους. Ἐκ διαφόρων δὲ τοῦ ἀγ. Βασιλείου ἐπιστολῶν πληροφοροῦμεθα ὅτι, οὗτος συνῆψε καὶ φιλικὴν πρὸς τὸν Ἀπολλινάριον ἀλληλογραφίαν «εἴκοσι γὰρ ἔτη ἐστὶν—λέγει ἐπιστέλλων Εὐσταθίῳ τῷ Σεβαστηνῷ—εἰς τὸν νῦν χρόνον ἀφ' οὗ γέγραπται τι πρὸς τὸν ἄνδρα ἐκείνον (= τὸν Ἀπολλινάριον)» (Βασιλ. Ἐπιστολὴ 223, κεφ. 6). καὶ πάλιν Γενεθλίῳ τινὶ πρεσβυτέρῳ γράφων λέγει· «Εἰ δὲ ἐπιστολὴν φέρουσι τὴν λοιπὴν πρό κε' ἐτῶν γραφεῖσαν αὐτῷ (= τῷ Ἀπολλιναρίῳ), παρὰ λαϊκοῦ πρὸς λαϊκόν...» (Βασιλ. Ἐπιστ. 224 κεφ. 2). Ἐκ τῶν πληροφοριῶν τούτων καθορίζεται περίπου καὶ ὁ χρόνος, καθ' ὃν τῆς μετὰ τοῦ Ἀπολλιναρίου ἀλληλογραφίας ὁ Βασίλειος ἤρξατο· διότι ἀμφότεραι αἱ ἐπιστολαὶ, ἐν αἷς αἱ ἀνωτέρω πληροφορίες ἀπαντῶσιν, ἐγράφησαν περὶ τὸ 375 ἔτος· ἐπομένως ὁ χρόνος τῆς συγγραφῆς τῆς ἐν λόγῳ πρὸς τὸν Ἀπολλινάριον ἐπιστολῆς τοῦ Βασιλείου περιλαμβάνεται, ὡς ἔγγιστα, μεταξὺ τοῦ 350 καὶ τοῦ 355 ἔτους. Κατὰ τὸ 350 ὁ Μ.

МЕЧНИКОВА

Βασίλειος διέτριβεν ἔτι ἐν Καισαρείᾳ ἐπισκεπτόμενος τὰς αὐτόθι σχολὰς· μετὰ δὲ ταῦτα ἦλθεν εἰς τὴν βασιλεύουσαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀθήνας, διαμείνας ἐν αὐταῖς μέχρι τοῦ 359 ἔτους καὶ ἐκεῖθεν γράψας, ὡς ὀρθῶς ὑποτίθεται, τὴν πρώτην ἀλλὰ καὶ μόνην πρὸς τὸν Ἀπολλινάριον ἐπιστολὴν (Βιογραφ. Μ. Βασιλ. κεφ. αλ. 6, ἐν Πατρολ. Migne, τόμ. 29, σελ. X—XII), ἥτις μετὰ ταῦτα τοσαῦτα σκάνδαλα προῦκάλεσε. Περὶ τοῦ Ἀπολλιναρίου ἡδύνατο νὰ πληροφορηθῇ καὶ ἐν Καισαρείᾳ ὁ Μ. Βασίλειος καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει (Ἀνατολίου Σπάσκη, Ἀπολλινάριος Λαοδικ. σελ. 40)¹, ἐν ᾗ μάλιστα ὑπῆρχον καὶ τινες προσωπικοὶ φίλοι ἐκείνου (Παράβλ. Πατρολ. Migne, τόμ. 33, σελ. 1629). Περαιώσας δὲ τὰς σπουδὰς αὐτοῦ ὁ Μ. Βασίλειος ἐπέστρεψεν (359) ἐξ Ἀθηνῶν εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα, μεθ' ὃ ἀνέλαβε περιοδεῖαν τινὰ ἀνὰ τὴν Αἴγυπτον, Παλαιστίνην, Συρίαν καὶ Μεσοποταμίαν (360—361). (Βασιλ. ἐπιστ. 223, κεφ. 2. Βιογραφ. Μ. Βασιλ. κεφ. III, § IV—Πατρολ. Migne, τόμ. 29, σελ. XIV)· δὲν γινώσκουμεν ὅμως ἂν κατὰ τὴν περιοδεῖαν ταύτην συνήντησέ που τὸν Ἀπολλινάριον, διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι καὶ οὗτος κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα διετέλει περιοδεύων μακρὰν τῆς ἰδίας αὐτοῦ παροικίας, εἰς ἣν ἐπανέκαμψε τὸ 362 ἔτος. Μετὰ τὴν περιοδεῖαν ταύτην κατὰ τινος (Ἀνατολ. Σπάσκη, Ἀπολλιν. Λαοδικ. σελ. 40—41), ὁ Μ. Βασίλειος ἐξηκολούθει ἐπιστέλλων τῷ Ἀπολλινάρῳ τοῦτο δ' ἐξάγουσιν ἐκ τῶν ἐπομένων λόγων, οὓς ὁ ἱερός οὗτος ἀνὴρ ἐν τινὶ αὐτοῦ ἐπιστολῇ ἀποτείνει πρὸς Εὐστάθιον τὸν Σεβαστηνόν· «Εἰ δὲ καὶ ἐκεῖνος (= ὁ Ἀπολλινάριος) ὁ συγγραφεὺς, καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἐπέστειλα, καὶ χρόνος εἰς τῶν τ' ἐμῶν γραμμάτων καὶ τοῦ συγγράμματος, ὅτι παρεδεξάμην αὐτὸ τῇ διανοίᾳ καὶ ἔχω ἐν ἐμαυτῷ ἐκεῖνο τὸ φρόνημα, τίς ἢ ἀπόδειξις; Ἐρώτησον σεαυτόν. ποσάκις ἡμᾶς ἐπεσκέψω ἐπὶ τῆς μονῆς τῆς ἐπὶ

τῷ Ἰριδί ποταμῷ..... Εἰ ἤκουσας τι τοιοῦτον; Εἰ εὐρέθην τι συγγενὲς ἔχοντες ἐν τῇ διανοίᾳ;» (Βασιλ. Ἐπιστ. 223, κεφ. 4 καὶ 5). Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Μ. Βασιλείου σημαίνουνσι. κατὰ τοὺς ἔχοντες τῆς ἀνωτέρω γνώμης, ὅτι καὶ ὅτε οὗτος διετῆρει ἔτι τὴν μετὰ τοῦ Ἀπολλιναρίου ἀλληλογραφίαν αὐτοῦ, οὐδέποτε ἐνεστερνίσθη τὰς γνώμης ἐκείνου, οὐδ' ἐπεδοκίμασέ τινα τῶν δοξασιῶν ἐκείνου (Ἀνατολίου Σπάσκη, Ἀπολλιν. Λαοδ. σελ. 41). Τοιαύτη ὅμως ἔννοια ἥκιστα, νομίζομεν, ἐξάγεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω λόγων τοῦ Μ. Βασιλείου. Ἐχθροὶ τινες τοῦ ἱεροῦ τούτου ἀνδρός ἐκ Σεβαστείας, θέλοντες ἵνα δυσφημίσωσιν αὐτὸν, κατηγοροῦν αὐτοῦ Ἀπολλιναρισμόν· ὅπως δὲ στηριξώσι τὰς κατηγορίας ταύτας περιέφερον σύνταγμα τι αἰρετικὴν περιέχον διδασκαλίαν μεθ' οὗ συνῆπτον καὶ τὴν πρὸς τὸν Ἀπολλινάριον ἐπιστολὴν τοῦ Βασιλείου, οὐχὶ ὅμως ὡς ὑπ' αὐτοῦ ἐγράφη, ἀλλ' ὡς ὑπ' αὐτῶν παρεχάραχθη καὶ ἐνοθεύθη, ὡς αὐτὸς οὗτος ὁ Βασίλειος βεβαιοῖ (Ἐπιστ. 223 κεφ. 6. καὶ Ἐπιστ. 224 κεφ. 2). Διὰ τῶν ἀνωτέρω δ' αὐτοῦ λόγων, οὓς οὗτος ἀποτείνει πρὸς τὸν Εὐστάθιον, θέλει ἀπλῶς ἵνα δηλώσῃ ὅτι, οὐδέποτε, καὶ μετὰ τὴν συγγραφὴν τῆς ἐπιστολῆς ἐκείνης, ἣν οἱ κατήγοροι αὐτοῦ παρήγον εἰς μέσον ὡς ἀπόδειξιν τῶν στενῶν αὐτοῦ σχέσεων πρὸς τὸν Ἀπολλινάριον, οὐδέποτε συνεμερίσθη τὸ φρόνημα τοῦ αἰρετικοῦ τούτου, ἐπικαλεῖται δὲ μάρτυρα τῆς τοιαύτης αὐτοῦ βεβαιώσεως αὐτὸν τὸν Εὐστάθιον, ὅστις καὶ μετὰ τὴν συγγραφὴν τῆς ἐπιστολῆς ἐκείνης πολλάκις ἐπεσκέψθη τὸν ἱερὸν ἄνδρα, παρὰ τῷ ποταμῷ Ἰριδί μονάζοντα, πολλάκις δὲ μετ' αὐτοῦ συνδιελέχθη περὶ πίστεως καὶ δογμάτων· καὶ ὅμως οὐδέποτε ἤκουσέ τι παρ' αὐτοῦ παρόμοιον ταῖς ἐν τῷ νῦν περιφερομένῳ συντάγματι περιεχομέναις κακοδιδασκαλίαις ἢ συγγενὲς ταῖς τοῦ Ἀπολλιναρίου κακοδοξίαις· ταῦτα δὲ πάντα σκοπεῖ ὅπως παραστήσῃ ὁ ἱερός πατὴρ ὡς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ἡ πολυθρύλητος ἐκείνη ἐπιστολὴ, ἥτις ἄλλως τε δὲν εἶναι ἀποδεδειγμένον ὅτι ἐγράφη συγχρόνως τῷ περιφερομένῳ αἰρετικῷ συντάγματι, οὐδόλως δύναται νὰ δικαιολογήσῃ τὸν μῶμον, τὸν αὐτῷ ὑπὸ τῶν κατηγορῶν προσεπιτιμώμενον. Ἐξ ἄλλου, ἡ ἰδέα αὕτη, ὅτι διῆθεν τὴν μετὰ τοῦ Ἀπολλιναρίου ἀλληλογραφίαν αὐτοῦ ἐξηκολούθησεν ὁ Μ. Βασίλειος καὶ μετὰ τὴν εἰς Αἴγυπτον, Παλαιστίνην καὶ Συρίαν περιοδεῖαν

1. Ὁ Ρῶσος κ. Ἀνατόλιος Σπάσκη, καθηγητὴς τῆς θεολογικῆς Ἀκαδημίας Μόσχης, ἐπεδόθη εἰς εἰδικὴν καὶ ἀκριβῆ περὶ Ἀπολλιναρίου καὶ ἰδίᾳ περὶ τῆς φιλολογικῆς αὐτοῦ δράσεως μελέτην καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐρευνῶν αὐτοῦ ἐδημοσίευσεν τὸ 1895 ἐν ἰδίῳ ἑξῆς λόγου συγγράμματι ἐπιγραφομένῳ. «Ἡ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τύχη τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀπολλιναρίου μετὰ συνοπτικῆς ἐπιθεωρήσεως τοῦ βίου αὐτοῦ», ὅπερ καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ ἐπεξεργασίᾳ τῆς ἡμετέρας θεολογ. διατριβῆς εἰχομεν ὑπ' ὄψιν, ἰκανῶς αὐτοῦ ἐπωφεληθέντες καὶ ἐν πολλοῖς ὑπ' αὐτοῦ ὁδηγηθέντες.

αὐτοῦ, ἀντιστρατεύεται πρὸς τὰς σαφειστάτας καὶ ἀναντιρρήτους μαρτυρίας αὐτοῦ τούτου, καθ' ἃς ἢ μετὰ τοῦ Ἀπολλιναρίου ἀλληλογραφία αὐτοῦ ἦν λίαν πενιχρὰ, περιοριζομένη, ὥς ρητῶς ἐν ταῖς πληροφορίαις ταύταις δηλοῦται, εἰς **μίαν** μόνον ἐπιστολὴν, ἐκείνην δὴλον ὅτι, ἦν οἱ Σεβαστινοὶ περιέφερον, ὅπως κατηγορήσωσιν αὐτοῦ ὡς τὰ Ἀπολλιναρίου ἠρονοῦντος (Παραβλ. Βασιλ. Ἐπιστ. 223, κεφ. 4 καὶ 6 καὶ ἐπιστολ. 224, κεφ. 2)· διότι ἄλλως τε ἂν ὑπῆρχον καὶ ἕτεροι αὐτοῦ ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν Ἀπολλινάριον ἀπευθυνόμεναι, οὐδόλως θὰ διέφευγον τὴν προσοχὴν τῶν συκοφαντῶν, καὶ δὴ ἀφ' οὗ ἡ μόνη ἐκείνη ἐπιστολὴ, ἣν ἠδύνατο οὗτοι νὰ χρησιμοποιήσωσιν, οὐδὲν περὶ δογματῶν περιελάμβανε περιοριζομένη μόνον εἰς φιλικὰς τινὰς προσρήσεις (Βασιλ. Ἐπιστολ. 224, κεφ. 2 καὶ ἐπιστολ. 226, κεφ. 4).

Ἐν τούτοις σώζονται σήμερον τέσσαρες ἐπιστολαί, δύο τοῦ Μ. Βασιλείου πρὸς τὸν Ἀπολλινάριον καὶ δύο τούτου πρὸς ἐκεῖνον, ὧν τὴν γνησιότητα, καίτοι ὁ πρῶτος ταύτας ἐκδούρῃ Cotelier (1681) διαμφισβητεῖ, πολλοὶ ὅμως ὑποστηρίζουσιν (Παραβλ. Κοντογόνου, Φιλολ. καὶ Κριτικὴν ἱστορίαν τόμ. Β', σελ. 400. Ἀνατολ. Σπάσκη, Ἀπολλιν. Λαοδ. σελ. 43 καὶ ὑποσημ. 4. Ὁ Χάρνακ μάλιστα, ἀποδεχόμενος τὴν γνησιότητα τῶν ἐπιστολῶν τούτων καὶ ἐπ' αὐτῶν στηριζόμενος, ἀποκαλεῖ τὸν Ἀπολλινάριον «μέγαν διδάσκαλον» τῶν Καππαδοκῶν. Ἀνατολ. Σπάσκη, Ἀπολλιν. Λαοδικ. σελ. 43, ὑποσημ. 5)· ἕτεροι δ' ὅλως ἀπορρίπτουσι, θεωροῦντες τὰς ἐπιστολάς ταύτας νόθας (Κοντογόν. ἐνθα ἀνωτέρω. Du Pin, Des Auteurs eccles. τόμ. II, σελ. 610) καὶ ἄλλοι βαίνουσι μέσῃν τινα ὁδῶν, νομίζοντες ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ βεβαιώσῃ τις εἴτε τὸ γνήσιον τῶν ἐπιστολῶν τούτων, εἴτε τούναντίον (Ἀνατολ. Σπάσκη, Ἀπολλιν. Λαοδικ. σελ. 50). Ἀληθεστέρᾳ ὅμως καὶ ὀρθοτέρᾳ φαίνεται ἡμῖν ἡ γνώμη τῶν ὑπολαμβάνοντων τὰς ἐπιστολάς ταύτας νόθας καὶ ὑποβολιμαίας, διότι τὰ ὑπὲρ τῆς γνώμης ταύτης προσαγόμενα ἐπιχειρήματα τῆς κριτικῆς ἐπιστήμης εἰσὶ πειστικώτατα.

Εἶδομεν ἤδη ὅτι, ἡ μετὰ τοῦ Ἀπολλιναρίου ἀλληλογραφία τοῦ Μ. Βασιλείου ἦν λίαν περιοριζομένη, ἀφ' οὗ ἐκ τῶν λόγων αὐτοῦ τούτου ἐξάγεται ὅτι, ἐκτὸς τῆς φιλικῆς ἐκείνης ἐπιστολῆς, ἦν οἱ ἐχθροὶ καὶ συκοφάνται αὐτοῦ περιέφερον,

οὐδεμίαν ἑτέραν ἔγραψε τῷ τῆς Λαοδικείας ἐπισκόπῳ· «**ἅπαξ μόνον**—κατὰ τὴν ἐκφράσιν τοῦ ἡμετέρου Κοντογόνου—ἐν παντὶ τῷ βίῳ αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ Βασίλειος πρὸς τὸν Ἀπολλινάριον» (Φιλολογ. καὶ Κριτικ. ἱστορ. τομ. Β', σελ. 400)· διότι ἂν ὑπῆρχε καὶ ἑτέρα θὰ ἐπωφελοῦντο ταύτης, ὥς καὶ προλαβόντες εἶπομεν, οἱ πάντα λίθον κινήσαντες Σεβαστινοὶ ὅπως ἔνοχον ἐπὶ Ἀπολλιναρισμῷ τὸν μέγαν τῆς Ἑκκλησίας Πατέρα ἀποδείξουσιν. Ἐκτὸς τῆς ἐπιγραφῆς τῶν ἐν λόγῳ ἐπιστολῶν, αἵτινες καὶ ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Migne τάσσονται εἰς τὰς ἀμφιβαλλομένας ἐπιστολάς τοῦ Μ. Βασιλείου, οὐδεμίαν ἑτέρα μαρτυρία τῶν ἀρχαίων ὑπάρχει περὶ τοῦ ὅτι αὐταὶ ἀνήκουσι πράγματι ἐκείνοις, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ἀναγράφονται (Ἀνατολ. Σπάσκη, Ἀπολλιν. Λαοδικ. σελ. 42)². Αὐτὸς ὁ Ἀπολλινάριος, ὁ ἄλλως καυχώμενος ἐπὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου καὶ Σεραπίωνος καὶ ἄλλων πεμπομένοις αὐτῷ γράμμασιν (Ἰουστινιαν. Κατὰ Μονοφυσίτ.—Πατρολ. Migne, τομ. 86, 1, στήλη 1377), οὐδεμίαν οὐδαμοῦ ποιεῖται χρῆσιν τῶν ἐπιστολῶν τούτων. Εἴτα κατὰ τὰς ἐπανειλημμένας βεβαιώσεις τοῦ θείου πατρὸς, καὶ ἡ μία ἐκείνη ἐπιστολὴ, ἣν οὗτος ἐπέστειλε τῷ Ἀπολλινάρῳ, οὐδόλως ἔφερε δογματικὸν χαρακτῆρα, οὐδ' ἐπραγματεύετο περὶ πίστεως, ἀλλ' ἦν «**φιλικὸν γράμμα φιλικὴν ἔχον προσηγορίαν**»

2. Τινὲς ὁρμώμενοι ἐκ τῶν λόγων τοῦ ἱεροῦ Φωτίου, ὅτι ὁ Ἀντιοχείας Ἐφραίμ ἐπωφελήθη μαρτυρίας τινὸς τοῦ Μ. Βασιλείου «ἐκ τῆς πρὸς Ἀπολλινάριον (ἐπιστολῆς)» (Φωτίου, Βιβλιοθ. 229—Πατρολ. Migne, τ. 103 σ. 989) βεβαιοῦσιν ὅτι ὁ Ἐφραίμ οὗτος ἐγίνωσκε καὶ μετεχειρίζετο ἐπιστολὴν τινὰ τοῦ Βασιλείου πρὸς τὸν Ἀπολλινάριον. Ἀλλ' ὡς ἕτεροι παρατηροῦσιν, ἡ ἐκφρασίς τοῦ ἱεροῦ Φωτίου «ἐκ τῆς πρὸς Ἀπολλινάριον» δύναται εὐκολώτατα νὰ παραφρασθῇ εἰς τὴν: «ἐκ τῆς ἐναντίον τοῦ Ἀπολλιναρίου ἐπιστολῆς»· ὡς τοιαύτην δ' ἐπιστολὴν δυνάμεθα νὰ νοήσωμεν τινὰ ἐκ τῶν γνωστῶν τοῦ Βασιλείου ἐπιστολῶν, τῶν ἀναιρουσῶν τὰς πλάνας τοῦ Ἀπολλιναρίου (ὅσον τὴν 262). Ἐκτὸς δὲ τούτου ὁ Μ. Βασίλειος οὐδέποτε ἔγραψε τῷ Ἀπολλινάρῳ περὶ χριστολογικῶν ζητημάτων, περὶ ὧν ἀναμφισβόως διελάμβανεν ἡ ὑπὸ τοῦ Ἐφραίμ ἀναφερομένη ἐπιστολή· διότι ὁ Βασίλειος ἀπὸ τοῦ 373 εἶχε διακόψει ὅλως τὰς σχέσεις πρὸς τὸν Ἀπολλινάριον (Βασιλ. ἐπιστολ. 131, κεφ. 2), μέχρι δὲ τοῦ 377 ἀρνεῖται νὰ μετέσχη τῆς ἐξετάσεως τοιούτων ζητημάτων μὴ ἐμπιστευόμενος εἰς τὰς ἰδίας δυνάμεις (ἐπιστ. 258, κεφ. 2). Ὡστε καὶ ὑποτιθεμένου ὅτι πράγματι ὁ Ἐφραίμ εἶχεν ὑπ' ὄψιν ἐπιστολὴν τινὰ τοῦ Βασιλείου πρὸς τὸν Ἀπολλινάριον, ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἦν ὑποβολιμαία (Ἀνατολ. Σπάσκη, Ἀπολλιν. Λαοδ. σελ. 42, ὑποσημ. 4. Παραβλ. καὶ Du Pin, τομ. II, σελ. 610).

(Ἐπιστολ. 224, κεφ. 2. καὶ ἐπιστολ. 226, κεφ. 4)· οὐδέποτε δ' ἐπεμψεν ἐκείνῳ ἀκανονικὰ γράμματα», οὐδὲ παρ' ἐκείνου τοιαῦτα ἔλαβεν (ἐπιστ. 224, κεφ. 2)· αἱ ἐν λόγῳ ὁμῶς γνήσιαι ὑπὸ τινων νομιζόμεναι ἐπιστολαὶ ἥκιστα δύνανται νὰ κληθῶσιν ἀπλᾶ φιλικὰ γράμματα, ἀγαπητικὴν μόνον προσφώνησιν ἀποπληροῦντα, ἀφ' οὗ ἡ κυρία αὐτῶν ὑπόθεσις ἐστὶ τὸ δόγμα τοῦ ὁμοουσίου, περὶ οὗ πολὺς κατὰ τὸν χρόνον ἐκείνον ἀνεκυκλᾶτο ὁ σάλος καθ' ὅλην τὴν Ἑκκλησίαν· προφανέστατα δὲ ἐπιστολαὶ θίγουσαι τὸ σπουδαιότατον τῆς ἐποχῆς δογματικὸν ζήτημα οὐδαμῶς συμφωνοῦσι πρὸς τὸν χαρακτηρισμὸν, δι' οὗ ὁ Μ. Βασίλειος χαρακτηρίζει τὴν πρὸς τὸν Ἀπολλινάριον ἐπιστολογραφίαν αὐτοῦ. Οὐδὲ θὰ ἦδύνατο ὁ ἱερὸς πατὴρ, ἐὰν αἱ ἐπιστολαὶ αὗται προήρχοντο παρ' αὐτοῦ, ἐν ἐπιγνώσει ψευδόμενος, νὰ ἰσχυρίζηται ὅτι, «οὔτε πατὴρ αὐτοῦ οὔτε υἱὸς» ἐχρημάτισεν ὁ Ἀπολλινάριος, «οὔτε διδάσκαλος αὐτοῦ γέγονεν, οὔτε μαθητὴς» (ἐπιστολ. 223, κεφ. 5 καὶ ἐπιστολ. 244, κεφ. 3), ἀφ' οὗ ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἐπιστολῶν τούτων προδήλως ζητεῖ ὅπως διδαχθῇ παρ' ἐκείνου τὴν ἐννοιαν τοῦ ὁμοουσίου ἀποκαλῶν αὐτὸν ἀπροκαλύπτως «ἰατρὸν» τὸ ἀρρωστοῦν αὐτοῦ ἰώμενον καὶ τὸ σαθρὸν ὑποστηρίζοντα (Πατρολ. Migne, τομ. 32, σελ. 1101). Πλὴν δὲ τούτων ἡ πρώτη τῶν ἐπιστολῶν τούτων, ἐὰν θεωρηθῇ γνήσια, ἀναγκάζει ἡμᾶς ἵνα παραδεχθῶμεν, ὅτι ταύτης προηγήθη σπουδαία καὶ ἐκτεταμένη ἀλληλογραφία τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν, ἧς ἀντικείμενον ἦσαν διάφορα ζητήματα ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῆς Ἀγίας Γραφῆς· ὅπερ ἔνεκα τῶν ὑποδειχθέντων ἥδη λόγων ἐλέγχεται ἐπίσης ἄτοπον καὶ πόρρω τῆς ἀληθείας. Ἐτι πλέον, καὶ ἂν αἱ ἐπιστολαὶ αὗται τυγχάνωσιν ἔργον τοῦ Μ. Βασιλείου, οὐδεὶς, δικαιοῦται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι αὗται εὑρηνται σήμερον ὑφ' οἷαν μορφήν ἐξῆλθον τῶν χειρῶν τοῦ συγγραφέως, μὴ ὑποστᾶσαι μηδεμίαν ἀλλοίωσιν ἢ διαφθοράν, ἀφ' οὗ αὐτὸς οὗτος ὁ γράψας διαμαρτύρεται κατὰ τῶν κιβδηλευσάντων καὶ νοθευσάντων, ζῶντος ἔτι αὐτοῦ, τὴν ἐπιστολήν, ἣν τῷ Ἀπολλινάριῳ ἀπέστειλε (Βασιλ. ἐπιστολ. 223, κεφ. 6 «Ἀλλὰ μία ἐπιστολὴ καὶ αὕτη ἀμφίβολος. Οὐδὲ γὰρ ἂν εἴποιεν ἐκ τῶν τῆς ὑπογραφῆς συμβόλων αὐτὴν ἐπεγνώκεναι, οἷγε οὐχὶ τὴν πρώτως γραφεῖσαν, ἀλλὰ τὴν μεταγραφεῖσαν εἰς χεῖρας ἔλαβον»· καὶ ἐπιστολ. 224, κεφ. 2. «Εἰ δὲ ἐπιστο-

λὴν περιφέρουσι καὶ οὐδὲ ταύτην ὡς γέγραπται παρ' ἐμοῦ, ἀλλὰ μεταποιηθεῖσαν, ὑπὸ τίνων δὲ, ὁ Θεὸς οἶδε»). Καὶ προσάγουσι μὲν τινες ὡς ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς γνησιότητος τῶν ἐξεταζομένων ἐπιστολῶν τὴν συμφωνίαν τοῦ περιεχομένου αὐτῶν πρὸς τὰ ἱστορικὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο, ὡς ἕτεροι παρατηροῦσι, στερεῖται δυνάμεως (Ἀνατολ. Σπάσκη, Ἀπολλιν. Λαοδικ. σελ. 50), ἀποδεικνύον μόνον ὅτι οἱ πλαστογραφεύσαντες τὰς ἐπιστολάς ἐγίνωσκον καλῶς τὰ γεγονότα ταῦτα. Ἀπλῇ δέ τις ἀνάγνωσις τῶν ἐν λόγῳ ἐπιστολῶν καὶ ἀντιπαραβολὴ τοῦ ὕφους καὶ τοῦ λεκτικοῦ αὐτῶν ἰδιώματος πρὸς τὸ ὕφος καὶ τὸ λεκτικὸν ἰδίωμα τῶν γνησίων τοῦ Μ. Βασιλείου ἐπιστολῶν καταδείκνυσι πληρέστατα, νομίζομεν, μετὰ τῶν ὑποδειχθέντων ἥδη ἀνωτέρω λόγων ὅτι, καὶ αἱ τέσσαρες αὗται ἐπιστολαὶ εἰσιν ὑποβολιμαῖαι καὶ ψευδεπίγραφοι. Πιθανώτερον δὲ φαίνεται ὅτι αὗται ἐπλαστογραφήθησαν ὑπὸ τινος τῶν φίλων ἢ μαθητῶν τοῦ Ἀπολλινάριου ἐπὶ σκοπῷ ὅπως ἐξυψωθῇ οὗτος καὶ ὑποστηρικθῇ τὸ κύρος αὐτοῦ παριστάμενου ἐν αὐταῖς ὡς διδασκάλου καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ Μ. Βασιλείου· ἐπομένως οὔτε ὁ Μ. Βασίλειος, οὔτε ὁ Ἀπολλινάριος ἔγραψαν τοιαύτας ἐπιστολάς· καὶ ἐὰν δ' ἔτι ὑποθεθῇ ὅτι ἔγραψαν, αἱ νῦν σωζόμεναι οὐδόλως εἰσὶ γνήσιον αὐτῶν ἔργον (Παραβλ. καὶ Tillemont, Histoire eccles. tom. 9, σελ. 633, σημ. X).

Ἐξ ὧν λοιπὸν μέχρι τοῦδε περὶ τῶν σχέσεων Ἀπολλινάριου καὶ Βασιλείου ἐλέχθησαν τεκμαιρόμεθα ὅτι, αἱ σχέσεις αὗται οὐδόλως ὑπῆρξαν τοσοῦτον ἐνθερμοὶ καὶ στεναὶ, ὅσον, ἐπὶ παραδείγματι, αἱ μεταξύ Ἀπολλινάριου καὶ Μεγάλου Ἀθανασίου· ἰδοὺ δὲ πῶς πιστότατα χαρακτηρίζει τὰς σχέσεις ταύτας αὐτὸς ὁ Βασίλειος· «Ἐγὼ δὲ Ἀπολλινάριον μὲν ἐχθρὸν οὐδέποτε ἠγνοῦμιν, ἀλλ' ἔστιν ἐφ' οἷς καὶ αἰδοῦμαι τὸν ἄνδρα· οὐ μὴν οὕτως ἐμαυτὸν τῷ ἀνθρώπῳ συνῆψα, ὥστε τὰ ἐκείνου ἐγκλήματα αὐτὸς ὑποδέχεσθαι» (Βασιλ. Ἐπιστολ. 244, κεφ. 3).

Ἐν τῇ ἱερᾷ Μονῇ Βχτοπζιδίου,
τῇ 5 Ἰαννουαρίου 1905.

Γεώργιος Δ. Ζαχαρούλης
διδάσκαλος τῆς θεολογίας.

Ἵπεύθυνος Ι. Δ. ΤΑΝΤΑΛΙΔΗΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1948

Π. III. 726 763